

اعیاد رسمی فراموش شده

حجت الاسلام والمسلمین حسین ابراهیمی
فصل فرهنگی

سؤال بزرگی است که چرا شیعیان برای بزرگ‌ترین اعیاد رسمی خود، چندان مایه‌نمی‌گذارند؟ چرا برای شکوه اعیادی که پایه‌های موجودیت شیعه را محکم می‌کند، خرج نمی‌کنند؟ چه کسی می‌خواهد که این شادی‌های پرمعنا در جامعه شیعه نباشد و اعتقادات آن‌ها را تحکیم نبخشد و چه کسی می‌خواهد کسانی که ادعای پیروی از اولیای دین را دارند، این روزهای بزرگ را فراموش کنند و دستورهای اهل بیت^(ع) را برای این روزهای بزرگ محقق نکنند؟ عید غدیر که در معارف شیعه، بزرگ‌ترین عید خدا و دلیل حقانیت شیعه است، گذشت اما عید دیگری در پس آن می‌آید که حضرت آیتا... جوادی آملی درباره آن می‌گوید: «از مفاخر ما شیعه‌ها همین ۲۴ ذیحجه و همین آیه مباهله است که باید این روز را گرامی داشت. این‌ها جزو اعیاد رسمی ماست. این‌ها جزو مفاخر و مدارک ماست. این‌ها جزو دین ماست. این روزها را باید به رسمیت شناخت».

در بیان این عالم بزرگ و مفسر بی‌نظیر قرآن کریم، عید مباهله جزو اعیاد رسمی ماست، اما سؤال این است که کدام جمع مذهبی و هیئت مذهبی به پیشواز و استقبال این مفاخر شیعه و عید بزرگ خواهند رفت؟

مرحوم آیتا... صافی گلپایگانی نیز در بیانات خود از این روز به‌عنوان روزی بزرگ و جاودانه یاد کرده است و از شیعیان و شیفتگان خاندان عصمت و طهارت^(ع) درخواست می‌کند مجالس و محافل باشکوهی برپا کنند و درباره این موضوع مهم، سخنرانان، نویسندگان و مداحان، بگویند و بنویسند و سخن سرایی کنند.

عید مباهله، عید معرفی امیرالمؤمنین علی^(ع)، به‌عنوان نفس نفیس پیامبر گرامی اسلام^(ص) است. شرکت دادن علی و حسن و حسین و فاطمه(زهره)(علیهم‌السلام) در مباهله که به تعیین و دستور خداوند متعال صورت پذیرفت، دلیل بر آن است که این چهار نور مقدس و عظیم که با پیامبر^(ص) در مباهله حاضر شدند، شایسته‌ترین و گرامی‌ترین خلق در نزد خدا و عزیزترین اشخاص در نزد پیامبر رحمت بوده‌اند. زمخشری، مفسر معروف اهل سنت، می‌گوید: و فیه دلیل لاشیء اقوی منه علی فضل أصحاب الکساء علیهم‌السلام.

آیه مباهله دلیل محکمی بر فضیلت اصحاب کسا به‌شمار می‌رود و دلیلی محکم‌تر از آن نمی‌توان یافت. (زمخشری، الکشاف، ج یک، ص ۴۳۴).

حال سؤال این است که چرا عید به این مهمی در جامعه ما رنگی ندارد و روز بزرگ مباهله در جامعه اسلامی ما به فراموشی سپرده شده است و کم هستند افرادی که این روز را به یاد داشته باشند و آن را گرامی بدارند؟

از یکی از طلبه‌های علوم دینی اهل فرانسه شنیدم که می‌گفت: مسلمانان به‌ویژه شیعیان در فرانسه توجه فراوانی به روز مباهله دارند و این روز را عید بزرگی قلمداد می‌کنند. شیعیان در فرانسه، بسیاری از جشن‌های خود را در این روز برگزار می‌کنند و حتی بنده نیز مراسم عروسی خود را به یمن این عید بزرگ در روز مباهله برگزار کردم. البته امسال جشن‌های بزرگی به‌مناسبت عید بزرگ غدیر برگزار شد که انتظار می‌رود جامعه ما در برابر عید بزرگ مباهله نیز بی‌تفاوت نباشد و حق آن را ادا کند. ان‌شاءا...!

اعمال

اعمال روز مباهله

روزهای بسیاری در تاریخ دینی ما مسلمانان وجود دارد که هرکدام برای خودش قدر و منزلت خاصی دارد. یکی از این روزهای جشن و شادی برای ما، روز مباهله است. مباهله یعنی توجه و تضرع دو گروه مخالف یکدیگر به درگاه خدا و تقاضای لعنت و هلاکت برای طرف مقابل که از نظر گروه دیگر اهل باطل است. این روز با توجه به اهمیتش برای ما مسلمانان، آداب و اعمالی دارد که در ادامه آن‌ها را برای شما بیان کرده‌ایم.

در کتاب مفتاح‌الجنان برای روز شریف مباهله (بیست و چهارم ذی الحجه) اعمال زیر توصیه شده است:

- اول: غسل کنیم و پاک باشیم به نیت نزدیک شدن به خداوند، پاکی و دوری از آلودگی‌ها در دین اسلام، نه تنها احکام مخصوص به خود را دارد، بلکه از امور مؤکد است.
- دوم: روزه گرفتن.
- سوم: خواندن دو رکعت نماز که در وقت و کیفیت و ثواب مانند «نماز روز عید غدیر» است و اینکه «آیت‌الکرسی» در نماز مباهله، باید تا آیه «هُمَ فِیْهَا خَلْدُونَ» خوانده شود.
- چهارم:

خواندن دعای مباهله که شبیه دعای سحر ماه رمضان است و شیخ طوسی و سیدبن طاووس نقل کرده‌اند، اما بین روایات آن دو بزرگوار اختلاف زیادی است. در اینجا ما روایت شیخ طوسی را در کتاب «مصبح» آورده‌ایم که بیان کرده است: دعای روز مباهله همراه با فضیلت آن، از حضرت صادق^(ع) روایت شده است.

امام صادق^(ع) به نقل از امام باقر^(ع) فرمودند: اگر بگویم اسم اکبر (اسم اعظم) در این دعاست، درست است و اگر مردم بدانند چه اجابتی در آن نهفته است، سراسیمه به تعلیم آن روی می‌آورند. من این دعا را بر حاجتم مقدم می‌کنم و دعایم به اجابت می‌رسد. این همان دعای مباهله است که (پس از دستور مباهله) در آیه شریفه: قُلْ تَعَالَوْا نَدْعُ أَبْنَاءَنَا وَنِسَاءَنَا وَنِساءَکُمْ وَ أَنْفُسَنَا وَ أَنْفُسَکُمْ، جبرئیل بر پیامبر^(ص) نازل شد و ایشان را از این دعا آگاه ساخت. به ایشان فرمود تو و جانشینت (امام علی^(ع)) و دو نوه‌ات و دخترت بیرون روید و با این دعا با آن گروه مباهله کنید. امام صادق^(ع) می‌فرمایند: «گنج‌های دانشی که نزد خداوند است، بهتر و مانا‌تر (از هر چیز) است، پس با این دعا از خداوند طلب شفاعت کنید و از کسانی که اهلیتش را ندارند، همچون سفیهان و منافقان کتمان کنید».

و آن دعا با این فراز شروع می‌شود: «اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ نَهَائِكَ بِأَنْهَاءِ وَكُلِّ نَهَائِكَ نَهْيً، اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِبَهَائِكَ كُلِّهِ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ جَلَالِكَ بِأَجَلِهِ وَكُلِّ جَلَالِكَ جَلِيلٍ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِجَلَالِكَ كُلِّهِ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ جَمَالِكَ بِأَجْمَلِهِ وَكُلِّ جَمَالِكَ جَمِيلٍ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِجَمَالِكَ كُلِّهِ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَدْعُوكَ كَمَا أَرْثِي فَاشْتَجِبْ لِي كَمَا وَعَدْتَنِي».

● پنجم: خواندن دعایی با آغاز «الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ» که می‌توانید در کتاب مفتاح، دعایی را که شیخ طوسی و سیدبن طاووس پس از دو رکعت نماز و «هفتاد مرتبه» استغفار روایت کرده‌اند، بخوانید. اول آن دعاست. در این روز دادن صدقه به تهی‌دستان در پیروی از مولای همه مردان و زنان باایمان و زیارت آن حضرت، شایسته است و مناسب‌تر «زیارت جامعه» است.

حجت الاسلام والمسلمین
رفیعی در گفت‌وگو با شهرآرا مطرح کرد

مباهله؛ نشانه عظمت امیرترین امیر عالم

آئمه مستقیمی ا روز مباهله به‌عنوان پایان بخش جشن‌های علوی ماه ذی‌الحجه از عظمت شأن و درجت مقامی خاص برخوردار است و برگ زرینی دیگر در مثنوی هفتادمن کاغذ فضایل امیرمؤمنان^(ع) به‌شمار می‌رود، در بررسی فلسفه این عظمت و ماجرای مباهله با حجت الاسلام والمسلمین ناصر رفیعی، عضو هیئت علمی جامعه‌المصطفی‌العالمیه و کارشناس مذهبی، گفت‌وگو کرده‌ایم که در ادامه از نظر آنان می‌گذرد.

«مباهله» یعنی چه؟

این مناسبت‌ها، مباهله است که شیعه و سنی درباره آن نوشته و پیوند و ریشه‌های علوی اش را تأیید کرده‌اند.

پیامبر^(ص) می‌فرمودند مسیحیت، دینی قبل از اسلام و نسخ شده است و مسیحیان نجران بر اعتقادات باطل خویش تأکید می‌کردند، درنهایت تصمیم گرفتند برای اثبات حقانیت یکی از طرفین، رسم مباهله را اجرا کنند.

این مناسبت‌ها و شادی و فرح مربوط به آن‌ها، با وجود مقدس امیرالمؤمنین امام علی^(ع) و خاندان مطهرشان گره خورده است. یکی از

نفرین یکدیگر روی می‌آورند و از خدای خواهند اگر حق هستند، بمانند و اگر ناحق‌اند، نابود شوند، از این‌رو اجرای این رسم جرئت بسیار می‌خواهد. درباره روز مباهله نیز چنین اتفاقی بین پیامبر^(ص) و مسیحیان نجران رخ داد، چون

فاصله عید قربان تا بیست و پنجم ذی الحجه، شامل مناسبت‌های مسرت‌بخش و شادی‌آفرین است و مهم آن است که بیشتر

مباهله یعنی نفرین کردن در حق یکدیگر. این سنت زمانی اجرا می‌شود که دو گروه که هر دو مدعی حقانیت خود هستند، طرف مقابل و ادعاهایش را ناحق بدانند و چون موفق به مجاب و توجیه‌کردن یکدیگر نمی‌شوند، به مباهله یعنی

مسیری که تا رسیدن به مباهله طی شد

امیرالمؤمنین^(ع) دلیل را جویا شدند و آن حضرت فرمودند: «رسول خدا^(ص) از لباس تفاخر خوششان نمی‌آید. این گردن‌آویزها و لباس‌ها را کنار بگذارید و سپس به محضر ایشان بروید».

وَأَنْفُسَنَا وَأَنْفُسَكُمْ ثُمَّ نَبْتَهِلُ فَنَجْعَلُ لَعْنَتًا... عَلَى الْكَاذِبِينَ، پس هر که با تو درباره عیسی در مقام مجادله برآید، بعد از آنکه به احوال او آگاهی یابتی، بگو: بیایید ما و شما، فرزندان و زنان و کسانی را که به‌منزله خودمان هستند، بخوانیم.

سپس به مباهله برخیزیم (در حق یکدیگر نفرین کنیم) تا دروغگویان (و کافران) را به لعن و عذاب خدا گرفتار سازیم».

اسلام یا پرداخت جزیه (مالیات) فراخواندند اما آن‌ها نپذیرفتند. بنا بر نقل تاریخ، رهبران آن‌ها برای گفت‌وگو با رسول خدا^(ص) راهی مدینه شدند، درحالی‌که زبورآلات و لباس‌های فاخر و تجملات بسیار همراهشان بود. چون پیامبر^(ص) با آن‌ها به‌سردی برخورد کردند، از

پدر متولد شده باشد؟ اینجا بود که آیه سوره مبارکه آل عمران نازل شد: «إِنَّ مَثَلَ عِيسَى عِنْدَ... كَمَثَلِ آدَمَ»، اما آن‌ها بازهم زیر بار نرفتند و گفتند: زن بدون شوهر، باردار و بچه بدون پدر، متولد نمی‌شود.

اینجا بود که آیه ۶۱ سوره آل عمران نازل شد و پیامبر^(ص) به مباهله امر شدند: «فَعَلَّ حَاجَك فِیْهِ مِنْ یَدِ مَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ فَعَلَّ تَعَالَوْا نَدْعُ أَبْنَاءَنَا وَأَبْنَاءَکُمْ وَنِساءَنَا وَنِساءَکُمْ

پیامبر اکرم^(ص) برای دعوت سران دنیا و نیز مسیحیان نجران به اسلام که در مرز حجاز و یمن سکونت داشتند، نامه نوشتند. در منطقه نجران بیش از هفتاد قریه و جمعیتی فراوان از مسیحیان حضور داشتند. پیامبر^(ص) در نامه‌ای، آن‌ها را به

پس از آن، گفت‌وگو و مباحثه و محاجه (حجت آوردن) بین پیامبر اکرم^(ص) و رهبران نجرانی آغاز شد. نخستین مسئله مورد بحث در این گفت‌وگوها مربوط به حضرت عیسی^(ع) (مناقشه انگیزترین مسئله بین مسلمانان و مسیحیان) بود.

پیامبر^(ص) فرمودند: عیسی^(ع) بنده خداست، اما آن‌ها گفتند: عیسی^(ع) پسر خداست. هر انسانی پدری دارد، مگر می‌شود فرزندی بدون

نتیجه مباهله پیامبر^(ص) با نجرانیان

درخواست کردند با پرداخت جزیه (مالیات غیر مسلمانان) بر دین خود باقی بمانند که حضرت رسول^(ص) نیز پذیرفتند. در جریان مباهله همان‌طور که گفته شد، امیرمؤمنان^(ع) با لفظ «أَنْفُسَنَا»، جان پیامبر^(ص) معرفی شده‌اند و این از بزرگترین فضایل علی بن ابیطالب^(ع) است که قرآن بر چنین شانی برای ایشان تأکید می‌کند.

باید توجه کرد اینکه در آیه برای حضرت زهرا^(ص) تعبیر جمع «نِساءنا» و برای حضرت امیر^(ع) تعبیر «أَنْفُسَنَا» به کار رفته است. در زبان قرآن امری عادی است. در قرآن کریم مصداق فراوان وجود دارد که برای شخص مفرد، ضمیر و فعل جمع به کار رفته است.

استاد امام‌رضا^(ع) به مباهله در دفاع از ولایت

یکی از بهترین استنادها به ماجرای مباهله، مربوط به امام‌رضا^(ع) است، زمانی مأمون عباسی در مجلسی از حضرت ثامن الحجج^(ع) درباره یکی از فضایل امیرالمؤمنین امام علی^(ع) پرسید، حضرت فرمودند: «از بزرگ‌ترین فضایل امیرمؤمنان^(ع)، آیه مباهله است که آن حضرت را جان پیامبر^(ص) معرفی می‌کند». سپس عالم آل‌رسول^(ص) به ماجرای مباهله اشاره کردند و ادامه دادند: «امروز هم این سنت باقی است، یعنی من نیز می‌توانم همچون جدم، مباهله کرده، دشمنان خدا و اهل بیت^(ع) را با نفرین نابود کنم، امروز هم باید به الهام از سیره رضوی، مباهله را به‌عنوان عیدی باعظمت و بیانگر یکی از افتخارات امیرالمؤمنین علی^(ع) جشن بگیریم و درصدد تبیین حقایق این سند زرین تاریخ بر بیاییم».

نگاه تاریخ به فضیلت امیرمؤمنان علی^(ع)

هم مکان، هم زمان و هم آیه مربوط به این واقعه، محفوظ هستند و این فضیلت را تأیید می‌کنند. در کتاب «صحیح مسلم» آمده است زمانی معاویه به سعدابی و قاص گفت: چرا علی بن ابیطالب^(ع) را سب (لعن) نمی‌کنی؟ (سال‌ها سب و ناسزاگویی به مولای متقیان^(ع) به‌دستور معاویه در منابر انجام می‌شد)، وی در پاسخ گفت: علی^(ع) سه خصیصه دارد که مانع می‌شود او را سب و به وی جسارت کنیم: «یکی روز تَبُوک (غزوه) که پیامبر^(ص) درباره ایشان فرمودند: «أَنْتَ مِنِّیْ یَمْتَنِلُهُ هَارُونَ مِنْ مُوسَى»، یکی روز خبیر که حضرت رسول^(ص) فرمودند: فردا پرچم را به دست کسی می‌دهند که خدا و پیامبرش را دوست دارد و خدا و پیامبر هم او را دوست دارند و پرچم را به‌دست علی^(ع) دادند و سوم آیه مباهله که ایشان را جان نبی^(ص) معرفی کرده است».

